

գեղեցկակազմ, հետաքրքրական հատորը, ուր իր ինքնակենսագրութեան հետ իր նկարն ալ կայ:

Մարտիրոսի տաղերէն օրինակներ կան, հատ մը վենետիկ, ուրիշ մը ի վիեննա, և երրորդ մ'ալ իմ ձեռագրացս հաւաքածոյին՝ ժ. Դարու մէկ տաղարանին մէջ: 1929էն սկսելով՝ առանց զիտնալու որ Նաւասարդի մէջ արդէն 1923ին Հ. Պոտուրեան հրատարակած էր տաղերս՝ ես ալ իմ կողմէս հրատարակեցի այդ տաղերուն հինգ հատը իմ Նիշիքի Պոպարաւանայ պատմութեան համար յօդուածաշարքի մէջ (Բազմավէպ 1929 էջ 283: 1930 էջ 114, 264): Իմ Տաղարանիս մէջ կը պակսի ի վերայ Պոպարաւան տաղը: Բազմատեղով հրատարակութիւնները, իմ օրինակս կը նախընտրեմ իր ճիշտ ընթերցումներուն համար: Օրինակ, Դաշիք երկցու գործեայ չարիքն է տաղին Գ. տան Բ. տող, անորը ունի՝ Ետի իմս Ետիս (= ետիս գետի)՝ պալարի համար խժապատ լաթ կամ թուղթ): Անդ Գ. տող՝ ան տապալի, իմս րապախի (= պնակ), 14 տուն Բ. տող ան՝ Սանակի փողն՝ իմս գաւառի փողն (= ժամացոյցի), թէեւ անդ 15 տան մէջ ան ալ ճիշտ ունի «Բաւառի դրամն առիւն» եւն.:

Հ. Պոտուրեան իններորդ տաղ մ'ալ կը հրատարակէ Մարտիրոս Ղըրմեյի «Բերքոս» Գովեստ Ս. Աստուածածնի կարմիր վառքի Անկիւրիոյ:

Կան նաեւ ուրիշ տաղեր Մարտիրոս Ղըրմեյի իմ տաղարանիս մէջ որոնցմէ մին հայերէն է իսկ միւսները թուրքերէն, նոյնպէս զրուած Պուլկարահայ քաղաքներու իր այցելութեան ընթացքին: Անտարակոյս հոս ու հոն ուրիշներ ալ հետգնեմէ մէջտեղ կ'ելլեն:

Կայ նաեւ անտիտղոս Մարտիրոս տաղասաց մըն ալ, զոր Հ. Պոտուրեան ալ կը յիշէ, սակայն, վստահօրէն կրնանք ըսել որ Մարտիրոս Ղըրմեյի հետ կապ չունի և պէտք չէ նոյնացնել:

Յ. ՔԻՐԵՍԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻ ՄԸ ԷՋԵՐԷՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ՝ ԲԱՅՑ ՁԱՐ

Ի՞նչպէս գեղեցիկ է Աղեքսանդրիկ: Մագերն ոսկեգոյն Աշուկներ փայլուն, կարմրագեղ, առոյգ Այտեր ունի գոյգ, Մանրիկ և աշխոյժ Անդամներ քնքուշ, Ձուարթ ու սիրուն կայտոէ օրն ի բուն... Սակայն ե՛կ ու տե՛ս Որ մայրն աղէկէզ Հէք մայրն է առած Երկիւղ ու կասկած, Որդեկին վերայ

Երբ կը գուրգուրայ Հառաչանք կ'ելլեն Սըրտին խորերէն Հառաչ, ո՛հ, ի գուր, Եւ կու լայ տըխուր. Ձի միակն իր յոյս Եւ աչքերուն լոյս Այս իր տեսքին քով՝ Դատարկ է հոգեով՝ Մըտքով գուր և բիրտ Ձարն այն չունի սիրտ: Արդ եթէ չունի Ձիրք մը պիտանի, Գեղեցկութենէն Ի՞նչ օգուտ իրեն:

ՏԳԵՂ՝ ԲԱՅՑ ԱՆՄԵՂ

Օննիկ ոչ ունի Երեսներ վարդի, Ոսկեգոյն մագեր կամ փայլուն աչքեր, Ո՛չ մանր ու աշխոյժ Անդամներ քնքուշ, Բայց ունի զգացմանց Սըրտիկ մեծագանձ, Հոգի մը մատաղ, Պաշտելի, չըքնաղ, Եւ միտքն ամէն օր կ'առնէ փայլ ու շնորհ... Կարծես թէ երկինց Հրեշտակ մ'է ամբիժ Ձոր բարին Աստուած Հիւր է մեզ զրկած: Ո՛հ, կ'ուզէի գէթ Մի անգամ իր հետ Գըտնուելով տուն՝ Տեսնել ցընծութիւն Մօրն որ անուշիկ Տալով համբուրիկ, Կ'ըսէ. «Գու իմ յոյս Եւ աչքերուս լոյս, Ծընունդ աննըման, Որդեակ իմ և սէր, Ապրիս բիւր օրեր»:

Հ. Ք. ՔՈՂՄԱՇԱՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ՏՐՈՒԱՄ

ԲԱՐԻՁԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

4 Փետրուարի 1932, Համալսարանական Թաղին մէջ

Մեծ յանդգնութիւն կրնայ համարուիլ հայ երաժշտութեան պատմութիւնն ընել խօսակցութեան մը մէջ. բայց պիտի ներուի Քրանսացի երաժշտագէտի մը որ նպատակ ունի ցոյց տալ հայերու՝ արուեստի այն ճշմարիտ գեղեցկութիւնները զորս կը գտնէ ան իրենց աւանդական երգերուն և ազգային երաժշտութեան մէջ:

Ինչ որ կ'ըսէ հոս բանաստեղծ, կ'ըսէ անշուշտ հիմնուելով անձնական դիտողութիւններու վրայ. բայց ինչ որ այս երաժշտութեան պատմութեան կը վերաբերի՝ պատիւ կը համարի ըսելու որ կը պարտի զանոնք ողբացեալ և ամենասիրելի բարեկամի մը՝ Pierre Aubryի գեղեցիկ ուսումնասիրութիւններուն և ուրիշ հին ու նոր հրատարակութիւններու, որոնք յետոյ համառօտիւ պիտի նշանակուին:

Բայց պատշաճ է նաեւ որ, անոր գեղեցկութիւններուն անգիտակ արեւմտեան ունկնդիրներուս, ներկայացնեմ թէ ինչ է հայկական երգը՝ զնելով զայն իր շրջանակին, իր ծննդավայրին, իր պատմական աղբիւրներուն մէջ:

Հայաստան և իր ժողովուրդը, աշխարհագրութեան, ցեղաբանութեան և պատմութեան մէջ արժանաւոր նիւթ կը կազմեն ամէն տեսակ դիտողութեանց:

Կովկասի ստորին ճիւղաւորութեանց մէջ, Սեւ Ծովու հարաւէն մինչեւ Կասպի մինչեւ Սիւրիոյ և Միջագետքի հիւսիսային կողմը տարածուող, լեռնոտ և հովիտ

քամակներով, ուր բարեբեր դաշտեր շրջանակուած են լեռներու ընդհատեալ շղթաներով, այս ընդարձակ նրկիրն՝ իր մէջ կազմուող ժողովուրդին վրայ դրոշմեց իր նկարագիրը: Հրատապ ամառներ կը յաջորդեն հոն խստաշունչ ձմեռներուն. բնութեան գեղեցկութիւնները՝ որ հարաւի երկիրները կը յիշեցնեն, յունուարի մէջ կը ծածկուին թանձր ձիւնով:

Այսպէս Երեւանի ընդարձակ դաշտը, ուր կը կանգնի Էջմիածնի ականաւոր մեծ նաստանը, աթոռ՝ հայ կրօնական գաղափարներուն, անսահմանութեան տպաւորութիւնը կը թողու, ետեւն ունենալով Սյրբարաթի հսկայ ստուերագիծը, ուր սրբազան աւանդութեան մը համեմատ հանգչեցաւ Նոյ նահապետ՝ երբ տապանը փրկուեցաւ հինաւուրց ջրհեղեղէն: Ուրեմն առաջինն եղաւ այս դաշտը ուր խաղողը մշակուեցաւ մարդոց վայելքին և կորուստին համար:

Հայերը, ասիական ժողովուրդ մ'ըլլալով, հնդեւրոպական բեղուն ցեղին մէկ կարեւոր ճիւղը կը կազմեն. անցելոյն մէջ իրեն արտայայտիչ և տեղական արուեստի մը յստակ տեսութիւնը:

Այս արուեստին մէջ կը գտնենք այդ, զանազան փոխառութիւններ, և սակայն ոչ

1. Սարգիս Խաչատուրեանի գեղեցիկ նկարները պատկասելի տեսիլը կու տան այդ վեհաշուք երկրին: